

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

1. Quidnam sit animæ Affectus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

vt accidat absque hominis voluntate. Et ideo ne contingat, impedire iure non possumus: hoc enim esset velle resistere absolutæ & definitæ Dei voluntati, quando nobis illa constiterit. Nam si nihil de ea sciamus, iure possumus remedium adhibere, ne etiam hoc malum eueniat.

Ex his patet responsum ad questionem supra positam de vrbe in hostiles manus ventura. Est enim hoc malum diuinitus preuisum, & pronunciatum tanquam futurum ex malis ac peruerfis hominum voluntatibus, quas nos impedire optimo iure & possumus, & debemus.

IOANNIS AZO-
RII LORCITANI, E SO-
CIIETATE IESV,

INSTITVTIO
NVM MORALIVM,

LIBER III.

De Affectibus animæ Habitibus
& Virtutibus.

PRIMO loco de Animæ affectibus, que passionibus vulgò vocantur. Secundò de Habitibus. Tertiò de Virtutibus. Quartò de Originali primi hominis iustitia hoc præsentis libro Deo duce breuiter disputabo.

CAPVT PRIMVM.

Quidnam sit animæ affectus.

PRIMO queritur, Quibus nominibus animi affectus appellari soleant. Gerson edidit tractatû, in quo agit breuiter clarè, & distinctè de affectibus animorum, cui titulus est de passionibus in part. 3. suorum operum. *Respondeo*, Apud Ciceronem, perturbationes animi vocari: quia contemplan- do, & agendo, animam perturbant. Ab alijs verò dicuntur animi motus, affectus, affectiones, & per-
persiones; eo quòd huiusmodi motibus soleant animantes commoueri, affici, & aliquid etiã per-
peti. Vnde Augustinus ait: Animi motus, quos Græci πάθος, nostri autem quidã, sicut Cicero, per-
turbationes; quidam affectiones, vel affectus; qui-
dã verò sicut Apuleius de Græco expressius pas-
siones vocant: quia exprimit passionis nomen
commotionem animi, & corporis. Hæc Augusti-
nus. Rogabis forsitan, cur nos de his animi affe-
ctibus in præsentia disseramus. *Respon-
demus*; De affectibus animorum aliter Rhetores agere: ali-
ter verò Philosophos. Rhetores quidem de his lo-
quantur, vt doceant, quomodo sit Oratori dicen-
dum ad auditorum animos in hortando, suaden-
do, accusando, defendendo per mouendos. At Philo-
sophi, qui de moribus tractant, de affectibus dis-
serunt, vt ostendant, qua ratione virtutibus prauis

animi affectus curentur, & corrigantur. Circa eosdem affectus Philosophi naturales versantur gratia sciendi eorum naturam, principia, causas, proprietates, & effecta. Nos igitur de his merito in præsentis loco tractare instituumus: quia inde sæpius vitia, & peccata nascuntur. Sunt enim veluti funiculi quidam, quibus ad hoc, vel illud quasi vincit quodammodo aliquando homines trahuntur. sunt veluti quidam igniculi, quibus inflammamur, & accendimur; stimuli, qui nos frequenter pungunt, & angunt; sunt veluti ner-
ui, quos aliquando contrahimus, aliquando por-
rigimus; venti, quibus noster animus tanquam mare procellosum perpetuò exagitur; clauis denique, quibus miser homo cõfigitur: & nubes, quibus mens, & ratio obscuratur. Expedi, vt ho-
rum affectuum origines, causas, & effecta cogno-
scamus, & remedia, quibus curantur, perspecta habeamus.

Secundò queritur, Quam ratione affectus in animantibus generentur. *Respondeo*: primum omnium, Res quæ corporis sensibus obijcitur, sub Imaginationem venit. *Secundò*, imaginandi facultas eam percipit, vt talem, vel talem: hoc est vt veram, vel falsam eo modo, quo in sensibus externis, vel internis, verum aut falsum esse potest. *Tertiò*, vt bonam, vel malam, siue vt iucundã, aut molestam, salutarem item, aut noxiam. *Quartò*, imaginandi vis, eum percipit rem, vt veram, aut falsam, appetitum nequaquam excitat; Nec item cum primum apprehendit vt bonam, vel malam absolutè: sed statim vt eam cognoscit, ac percipit vt bonam, vel malam nobis, vel rebus nostris, appetitum mouet, & excitat. *Quintò*, appetitus ab imaginatione excitatus rem sibi obiectã, vel approbat, & appetit; vel improbat, & respuit, hoc est, vult, vel non vult. *Sextò* consequitur cõtinuò in animantibus commotio spirituum vitalium, qui per arterias ex corde in totum corpus diffun-
duntur; & sanguis qui ex icore per venas ad om-
nes, & singulas corporis partes delatus emanat: quibus duobus motis, cor, & præcordia, & omnia corporis mēbra, ipsum deniq; corpus cõmouentur. Hæc enim omnia, aut frigidescunt, aut calefcunt; aut contrahuntur, aut dilatantur: & inde animal quò vult, membra flectit, contorquet, porrigit, contrahit. Ex quo efficitur, vt plurimi in corpo-
re effectus, & motus consequantur. nam cor cupi-
ditate, & lætitia sese dilatat, ac fundit: mœrore, & tristitia contrahitur; metu refrigerat, ac trem-
mit; ira calefcit, & feruet; inuidia item cor-
pus tabescit; pudorem rubor consequitur; ter-
rorem pallor, tremor, & dentium crepitus comi-
tantur dolorè, in suspuria, gemitus & lamenta prorumpimus: Amantis sermo est mollis, ac ten-
ner; irati acer, & vehemens. In ira vox est atrox, aspera, densa, & respiratione crebra; in metu ve-
rò contracta, & remissa.

Tertiò queritur, Quidnam sint affectus animi, an sint opiniones, & iudicia; an motus, an actus, an perperciones? Siquidem hæc omnia, vt iam explicuimus, in affectibus comperiuntur. *Respon-
deo* ex Nysseno; Motum esse transitum alicuius ex vno in aliud: vt cum quippiam ex loco in lo-
cum transfertur, aut impellitur; quamuis secun-
dum Aristotelem, & Peripateticos motus sit pro-

Nyssen. lib.
4. Philoso.
c. 8. Arist.
lib. 3. Phys.
c. 1. & 2.

pressio formæ alicuius imperfectæ ad suam perfectionem. Vnde in motu semper est recessus ab uno, & accessus ad aliud; & idè cum aliquid sit ex calido frigidum, in qualitate mouetur; cum ex paruo magnum, in quantitate. **Actus** verò generatim acceptus, quo quippiam operamur, vel efficimus, est alicuius facultatis animi, vel corporis functio. Actus sunt cognoscere, videre, gustare, appetere, loqui, saltare, & edificare. Passio verò est, qua aliquid certa qualitate permouetur. Vnde propriè passiones corporis dicuntur, vt cū morbis, vulneribus, verberibus, cruciatibus, doloribus, incisionibus, exulcerationib⁹ corpus afficitur. Pari modo cum animus suis morbis, & ægritudinibus commouetur, eè dicuntur passiones animi. Modò igitur **quæstio est**, an affectus animi sit cognitio, & iudicium, quo res obiecta tãquam bona, vel mala iudicatur; an verò actus, quo appetitus approbat, vel repudiat bonum, vel malum sibi oblatum; an potius sit motus, & perpessio, qua cor vnà cum corpore afficitur, commouetur, & patitur? **Stoici**, teste Cicerone, Affectus animi definiebant esse iudicia, & opiniones. Vnde aiebant, Dolorem, esse opinionem mali præsentis: Metum opinionem mali futuri, & expectati: Læritiam opinionem boni præsentis: Cupiditatem, opinionem boni futuri, & nondum possessi. Peripateretici verò, affectus aliquando, aiunt, esse actus appetitus, aliquando verò animi perpersiones. **Vera autem sententiã hæc est**, Affectum animi esse actum appetitus, qui sequitur cognitionem, sine iudicium rationis, vel sensus, & corporis commotionem generat. Non itaq; affectus animi est passio corporis, sed act⁹ appetitus cum passione corporis coniunctus, aut causa passionis efficiens. Nec est opinio, vel iudicium facultatis cognoscetis, sed est actus appetitus cognitionem, & iudicium consequens. Stoici affectus, animi iudicia, & opiniones esse definierunt, eos per causas, & origines, vnde proximè existunt, explicuerunt: sed exactius Peripateretici appetit⁹ actus, & motus esse dixerunt affectus, eos per formã definiens.

Cap. II.

Cuius facultatis, & instrumenti actus sint animæ affectus.

PRIMO queritur, Cuiusnam facultatis actus sint animi affectus, sine ne voluntatis rationem sequentis, an verò appetitus animalis, qui sensu regitur. **Respondeo**, esse actus appetitus, qui sensus cognitionem, & iudicium sequitur: quia licet appetitus rationem sæpè præcurrat, potest tamen ratione dirigi, & temperari. Atque hæc est Aristotelis sententiã, quam Theologi communi consensu approbarunt. & idè huiusmodi affectus dicuntur animales, & imaginandi actū proximè cõsequuntur. Quare fames, & sitis inter affectus animæ non computantur, quoniam licet fames, sit cupiditas sicci, & calidi; & sitis, appetitus frigidi, & humidus: mentis tamen cognitionem præueniunt, nec possunt rationis imperio gubernari; & idcirco naturalis sunt facultatis. **Obiectis**, Parua animalia, cuiusmodi sunt vermes, formicæ, muscæ, culices, & id genus alia imaginandi vi carent, tamen appetitu sunt prædi-

ta, & suis quoque affectibus mouentur, & viuunt. **Respondeo**, Nullum esse animal, quamuis exiguum, quod imaginandi facultate, vel sensu aliquo interuo vacet. licet in eo eiusmodi vis sit etiam parua, & exigua. Vnde fit, vt hæc animalia tacta statim contrahantur, aut dilatentur, aut aliquo modo sese flectant, & contorqueant: eo quod cū primum tanguntur, dolore, aut delectatione afficiuntur, & eorum tactum appetitus comitatur.

Secundò queritur, Cuiusnam instrumenti actus sint affectus animi; nam omnis corporalis animantium actus alicuius est facultatis, & instrumenti. **Plato** videtur facultati appeteti duo corporis instrumenta tribuisse. Nam vim concupiscentem tanquam in sede ponit in iecore, irascentem in corde. Idem etiam ex Platone docuere Nyssen, & Galenus, eo quod spiritus ex corde proficiuntur, & in ira plurimum est spiritus. Ex iecore verò sanguis exoritur, & in sanguine, ac iecore viget cupiditas. **Medici**, vt ait Lactantius lib. diuin. insti. c. 15. docent, læritiam esse in splene, iram in felle, metum in corde, cupiditatem in iecore. Hoc idem innuit Glossa in cap. 1. Ezechiel. & Gabr. 2. d. 39. q. 1. a. 1. no. ab. 3. Scotus ait diuersa esse instrumenta; sed quæ sine illa minimè expressit; existimo eum intelligere cor, iecur, & splenem, sic etiam Henric. quodl. 8. q. 15. Theologi quidam potius videtur sensisse facultatis appetentis cor esse instrumentum, quia cor est primum, quod animi affectibus potissimum commouetur; vt patet in ira, cupiditate, metu, læritiã, & dolore, qui tristitia dicitur. **S. Thomas** planè tradidit instrumentum potissimum harum affectionum animi esse cor; quanquam quibusdam magis probatur medicorum opinio, & Platoni, & Nysseni; mihi tamen magis placet, S. Thomæ sententiã: nam etsi quidã affectus in iecore, alij in splene, alij in felle dominari videntur, sed omnes in corde sedem habent; item omnes incipiunt in iecore, sed perficiuntur in corde.

Tertiò queritur, An irascenti, & concupiscenti facultas subiecto, & re distinguantur, an verò solum ratione? nam duas esse, & aliquo modo differre, apertè docent Nyssen & Damascenus locis citatis. Duæ sunt opiniones. **Prima** docet solum ratione distingui, quoniam animantium vires & facultates ex re obiecta, & subiecto & instrumento distinguuntur, & differunt: at cor est subiectum proximum, & instrumentum huiusmodi facultatum; ergo ex subiecto, & instrumento non differunt. **Secundò** & Gabr. 2. dist. 16. a. 1. censent vires ab anima, & inter se, sola ratione differre, nisi in instrumento secernantur. **Henric. quodl. 8. q. 15.** appetitum irascentem, & concupiscentem sola ratione distinguit. Quia res obiecta, sola ratione seiungitur, quoniam vt est bona, iucunda, vel salutaris, concupiscitur; vt verò eadem est difficilis, & ardua, ad irascenti facultatem spectat. Ergo ex re obiecta dictæ facultates non differunt. **Secundã opinio** tradit re eiusmodi facultates distingui, & separari, eo quod ex re obiecta differant. Nam obiectum facultatis concupiscentis est bonum absolute; irascentis verò est bonum arduum, atque difficile. **Deinde** quia eæ facultates inter sese officio distant: nam vis concupiscentis est à natura tributa, vt singula animalia ea, que sunt

Cic. Tusc. 4. & Gale. lib. 4. de decretis Hippocratis. & Platonis.

Arist. 1. Ethic. ca. 13. Plutar. opusc. de virtutib. moralib.

Nyssen. lib. 4. ca. 8. & Damasc. lib. 2. c. 12.

Nyssen. lib. 4. Philo. 4. Galen. lib. 4. de decret. Hippo. & Platon.

Scot. 3. dist. 34. q. 1. a. 1.

S. Tho. 1. 2. q. 84. ar. 2.

S. Tho. 1. 2. q. 23. ar. 1. Ricin. 1. d. 25. ar. 9. Bonan. 3. d. 26. ar. 2. q. 4.